

UGDYMO PLĖTOTĖS CENTRAS

Metodinė medžiaga

*Tautinių mažumų gimtųjų kalbų
pagrindinio ir vidurinio ugdymo programoms įgyvendinti*

UGDYMO PROCESO PLANAVIMAS

Metodinę medžiagą parengė:

Danuta Szejnicka, Ugdymo plėtotės centro metodininkė
Ana Jasinska, Vilniaus Jono Pauliaus II gimnazijos mokytoja ekspertė

2010 m.

UGDYMO PROCESO PLANAVIMAS

Svarbiausios planavimo nuostatos, tikslai ir uždaviniai.

Planavimas turi būti grindžiamas aiškiu mokymosi tikslų ir uždavinių supratimu. Planuojant pirmiausia turi būti numatoma, ko mokiniai turėtų išmokti (t. y. siekia numatyti aiškius mokymosi uždavinius). Tada numatoma, kaip jie mokysis, kaip parodys, ko išmoko, kaip bus vertinama, kaip bus apmąstomas mokymosi procesas bei rezultatai.

Planuojant labai svarbu atsižvelgti į konkrečios klasės mokinių pasiekimų lygį, mokymosi poreikius, mokymosi stilius ir polinkius, mokymo ir mokymosi sąlygas.

Planuojant taip pat atsižvelgiama į mokyklos bendruomenės išsikeltus ugdymo tikslus ir prioritetus, į individualius paties mokytojo išsikeltus profesinio tobulėjimo tikslus¹. Kad mokiniai galėtų sėkmingai mokytis, mokytojas turėtų prieš kiekvieną veiklą aiškiai suformuluotus mokymosi tikslus ir į rezultatą orientuotus uždavinius aptarti su mokiniais, paaiškinti praktines įgytų gebėjimų taikymo galimybes.²

Geoffrey Petty savo knygoje „Mokymas šiandien“ (2001) pabrėžia, kad bet kuri mūsų veikla bus sėkminga tik tuomet, kai aiškiai žinosime, ko siekiame. Todėl prieš pradėdant planuoti ir vykdyti planą labai svarbu tiksliai ir aiškiai suformuluoti tikslus.

Reikia prisiminti, kad mokyklos tikslas yra ne perteikti kuo daugiau žinių, o ugdyti ir brandinti mokinio asmenybę, padėti jam pasiruošti mokymuisi visą gyvenimą, išmokyti mokytis ir išugdyti norą tobulėti.

Tolimieji tikslai paprastai keliami programose, mokymosi priemonėse, juos kelia mokytojai atsižvelgdami į savo mokinių pasirengimą ir poreikius. Šie tikslai yra labai bendri ir platūs, todėl jų keliami nedaug, pavyzdžiui keturi ar penki vieniems metams. Tačiau mokytojui gali nepavykti tinkamai suplanuoti mokymo ir mokymosi veiklą, jeigu jis remsis tik tolimaisiais tikslais. Todėl tikslai skaidomi į artimuosius tikslus, dažnai vadinamus mokymosi uždaviniais ar laukiamais rezultatais, kurie nurodo gaires kelyje į tikslą.

Mokymosi uždaviniais gana tiksliai apibrėžiami laukiami *mokinių* pasiekimai – žinios, supratimas, gebėjimai ir nuostatos, kurias galėsime stebėti ar pamatuoti. Mokinio pasiekimus numatantys uždaviniai padeda mokytojui tinkamai suplanuoti mokinių veiklą ir vertinimą bei įsivertinimą pamokoje, suteikti jiems savalaikį grįžtamąjį ryšį, paaiškinti, kas pavyko ir ką reikėtų patobulinti. Geras mokymosi uždavinys nukreipia mokymą yra suprantamas mokiniams ir leidžia spręsti apie pamokos sėkmę.

Svarbiausias ugdymo planavime yra mokytojas, nes tik jis geriausiai pažįsta mokinius, žino, kaip jie yra pasirengę mokytis, kas jiems įdomu, ko jie tikisi. Mokytojo darbo planavimo nereiktų visiškai sutapatinti su plano užrašymu, nes ne viską galima, būtina ir verta užsirašyti. Mokytojui svarbu pasirinkti patogią formą planui užrašyti, nes planas turėtų būti lankstus, tinkamas koreguoti, derinti veiklas su kitais mokytojais, mokyklos vadovais.

Pagal R.J. Yinger stebėjimus, dažniausiai mokytojai savo darbą planuoja penkiems etapams: metams, trimestriui ar pusmečiui, temai, savaitei, dienai ar pamokai. Tai reikštų, kad numačius savo darbo metmenis metams ar pusmečiui, vėliau planas pildomas, detalizuojamas ir koreguojamas darbo eigoje. Gali būti, kad kažkuriam etapui, pvz. trimestriui, savaitei ar dienai planas atskirai nerašomas ar nekoreguojamas, tačiau tai nereiškia, kad mokytojas nepermašto savo veiklos. Planavimas priklauso nuo mokytojo patirties, mokinių amžiaus ir pasirengimo, mokomojo dalyko, jam skiriamo pamokų skaičiaus ir daugelio kitų veiksnių (R. I. Arends, 1980).

¹ Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos Vilnius, 2008, *Svarbiausi ugdymo proceso ypatumai*.

² Žr. Lietuvių valstybinė kalba. Metodinė medžiaga.

Planavimo principai³

Metų planas

Metams planuojami bendri programos metmenys, numatoma jos seka ir tolygus medžiagos paskirstymas. Sutvarkomos ir iš anksto užsakomos reikalingos mokymo(si), priemonės, vadovėliai. Kadangi Bendrosiose programose ugdymo turinys pateikiamas dviem klasioms, planuojant reikia numatyti, kaip turinys bus paskirstytas per du metus.

Mokytojui svarbu turėti bendrą informaciją apie moksleivius, pavyzdžiui, moksleivių mokymosi motyvacija, specialieji poreikiai, naujokai ir kt. Planuodamas metams mokytojas vadovaujasi Bendrosiomis programomis, Bendraisiais ir mokyklos ugdymo planais. Jam reikia žinoti, kokie yra mokykloje prieinami mokymosi šaltiniai, pavyzdžiui, vadovėliai, knygos bibliotekoje, kompiuteriai ir kt. ir ką galima būtų užsisakyti papildomai. Planuodamas mokytojas atsižvelgia į mokyklos darbo planą ir remiasi savo patirtimi.

Metų plane, kuris dažnai vadinamas teminiu planu, užrašomi tik bendrieji programos apmatai – tų metų kurso tikslai, pagrindinės temos ar kurso dalys, apytikslis joms skiriamų valandų skaičius. Metų plane reiktų palikti vietos koregavimui.

Metų planas turėtų būti paprastas ir aiškus, programos metmenys jame išdėstomi iki metų pabaigos, pradžia detalesnė, o toliau paliekama daugiau vietos koregavimui. Gerai, jeigu iš plano matyti, jog jis padės siekti valstybės, mokyklos ir mokytojo iškeltų tikslų.

Trimestro ar pusmečio planas

Trimestro ar pusmečio planas – tai prasmingai detalizuotas metų planas. Pavyzdžiui, planas priderinamas prie pasikeitusio tvarkaraščio, kad geriau padėtų siekti užsibrėžtų tikslų, numatomas pamokų jungimas, išvykos, stambesnių projektinių darbų laikas, apimtis ir trukmė.

Temos (vientisos kurso dalies) planas

Planuojant temai (vientisai kurso daliai) iškeliami artimieji tikslai arba mokymosi uždaviniai, numatoma gerai organizuoto, kryptingo mokymosi eiga, jos rezultatai, vertinimo kriterijai. Atrenkamas ir integruojamas ugdymo turinys, parenkami mokymo(si) metodai, vertinimo būdai ir procedūros.

Pirmiausia mokytojas turi remtis mokinių jau turima patirtimi: nuostatomis, žiniomis ir gebėjimais, atsižvelgti į tai kuo jie domisi, kokios paramos ar pagalbos jiems reikia. Planuojama konkreti veikla pamokose turinti padėti kiekvienam mokiniui siekti individualios pažangos ir, jam priimtiniu tempu, eiti Bendrosiose programose iškeltų tikslų numatytų pasiekimų link. Planuodamas temai mokytojas dar detaliau peržvelgia turimą mokymo(si) medžiagą, mokymuisi skirtą laiką, mokymosi formas bei sąlygas.

Temos plane suformuluojami mokiniams aiškūs ir suprantami mokymosi uždaviniai, numatantys mokymosi rezultatus ir vertinimo kriterijus bei jiems pasiekti skirtos pagrindinės veiklos, vertinimo būdai ir procedūros. Plane mokytojas pasilieka vietos pastaboms ir koregavimui.

Geras temos planas turi būti nuoseklus, atitikti metų planą ir jį detalizuoti, žadinti mokinių susidomėjimą. Keliami mokymosi uždaviniai turi būti realūs ir derėti su mokymuisi skirtu laiku bei sąlygomis. Per didelis mokymosi krūvis dažnai susidaro dėl nepagrįstai plačių mokymosi uždavinių, kai mokytojas nori „išseiti“ programą ar vadovėlį ir nepaiso skirtingo mokinių mokymosi tempo bei stiliaus. Yra įrodyta, kad programos ar vadovėlio „išėjimu“ grįstas mokymas neleidžia

---

³ Pagal Dr. Elena Motiejūnienė **KAIP MOKYTOJUI PLANUOTI SAVO DARBĄ?**

pasiekti gerų ilgalaikių rezultatų. Todėl planuojant ugdymą visuose švietimo lygmenyse vis dažniau remiamasi ne programos turiniu (indėliu), o laukiamais mokinių pasiekimais (rezultatu): žiniomis, supratimu, gebėjimais ir nuostatomis.

Savaitės planas

Savaitę dažnai planuoja pradinių klasių mokytojai siekdami, kad pradėtos veiklos būtų reguliarios, nepersitrauktų. Savaitės plane numatomos šventės susirinkimai ir kiti renginiai.

Mokytojas žino, kokius darbus mokiniai jau yra atlikę ir numato, kaip tęs arba ko imsisi toliau. Jis numato, kokia bus reikalinga ir yra prieinama mokymo(si) medžiaga, priemonės ir kiti išteklių, kaip reikės pasirengti renginiams. Savaitės planas, kaip ir kiekvienas planas, turi būti aiškus, išbaigtas ir lankstus, gerai, kai numatoma renginių trukmė.

Dienos ar pamokos planas

Dienos plane patikslinami dar neapibrėžti veiklos komponentai, derinami paskutiniai pakeitimai. Moksleiviai parengiami dienos ar pamokos veiklai.

Mokytojas atsižvelgia į tai, kaip darbui pasirengę ir nusiteikę mokiniai, kiek laiko bus skiriama veikloms, atrenka priemones ir medžiagą.

Planas gali būti užrašomas lentoje ir aptariamasis su mokiniais. Apie pamokai skirtą medžiagą ir priemones nerašoma, jos tiesiog parengiamos ir sutvarkomos iš anksto. Gali būti papildomas ir detalizuojamas ankstesnio etapo planas, pavyzdžiui metų ar temos.

Mokyklos bendruomenės susitarimu ar mokytojo nuožiūra gali būti rašomas detalus pamokos planas, kuriame formuluojami mokymosi uždaviniai, numatomos užduotys ir mokymosi veiklos, jų rezultatai, vertinimo kriterijai (Aktyvaus mokymosi..., 1998).

Visais atvejais svarbu, kad mokytojui ir mokiniams būtų *aiškūs, suprantami ir realūs pamokos mokymosi uždaviniai ir vertinimo kriterijai*. Mokytojas taip pat turėtų numatyti, kaip sužadins mokinių norą aktyviai mokytis pamokoje.